

Warszawa 04.04.2018

Podstawowe dane osobowe recenzenta

Prof. zw. dr hab. Sławomir Tomasiak
sztuki muzyczne,
dyscyplina artystyczna – instrumentalistyka
Adres do korespondencji:
UMFC Warszawa,
ul. Okólnik 2, 00-368, Warszawa
e_mail:
Tel.

Recenzja pracy doktorskiej Pani mgr Kamili Wąsik Janiak

Zleceniodawca recenzji:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 27 lutego 2018 roku, zlecenie podjęte w oparciu o Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki muzycznej na podstawie przepisów Ustawy z dnia 14.03.2003 roku, tekst jednolity - art. 18 ust. 1 i 2 (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 z późniejszymi zmianami).

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie z dnia 30 września 2013 roku na wniosek mgr Kamili Wąsik-Janiak w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego i wyznaczenia mnie recenzentem pracy (dzieła wraz z opisem) zatytułowanej „Twórcza rola wykonawcy w ukazaniu bogactwa środków artystycznego wyrazu w polskiej sonacie skrzypcowej na przykładzie sonat Ignacego Jana Paderewskiego, Karola Szymanowskiego i Grażyny Bacewicz”, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 roku w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskim, habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Podstawowe dane o kandydatce

Kamila Wąsik-Janiak jest absolwentką Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie. Ukończyła studia dyplomem z wyróżnieniem w klasie prof. Romana Lasockiego. Za swoje osiągnięcia dla najlepszego absolwenta UMFC 2010 roku otrzymała Medal Magna cum Laude. Jest laureatką następujących ogólnopolskich i międzynarodowych konkursów:

- 2009 roku zwyciężyła w Międzynarodowym Konkursie im. Karola Szymanowskiego w Łodzi.
- W 2006 roku otrzymała z II nagrodę i nagrodę specjalną dla najlepszego polskiego uczestnika na X Międzynarodowym Konkursie im. Karola Lipińskiego i Henryka Wieniawskiego w Lublinie.

- Laureatka 11. Internationaler Wettewerb für Violine w Kloster Schöntal (Niemcy),
- Laureatka Ogólnopolskiego Konkursu Skrzypcowego im. Georga Philippa Telemanna w Poznaniu,
- Laureatka Ogólnopolskiego Konkursu Skrzypcowego Pamięci Aleksandry Januszajtis w Gdańsku i Ogólnopolskiego Konkursu Młodych Skrzypków im. Stanisława Serwaczyńskiego w Lublinie
- Zwycięzcy 30. Ogólnopolskiego Konkursu Bachowskiego im. Stanisława Hajzera w Zielonej Górze.

Brała udział w wielu prestiżowych wydarzeniach muzycznych takich jak:

- 5. Festiwal prawykonń „Polska Muzyka Najnowsza” w Katowicach (2013),
- 64. Międzynarodowy Festiwal Chopinowski w Dusznikach Zdroju (2009),
- Westdeutsche Rundfunk Musikfest w Münster (2009),
- Festiwal Muzycznym w Brześciu (Białoruś, 2007), International Student Festiwal w Kyoto (Japonia, 2007),
- „Jedynie muzyka nie zna granic...” w Görlitz (Niemcy, 2007)
- Gwiazdy Promują w Jeleniej Górze (2006, 2014),
- Mistrzowie Polskiej Wiolinistyki w Zielonej Górze (2006, 2007, 2016),
- Festiwalu Wiolinistycznym im. Bronisława Hubermana w Częstochowie (2007),
- Musica Polonica Nova (Wrocław, 2015).

Inne osiągnięcia:

W Polsce występowała z orkiestrami większości filharmonii, w tym Orkiestrą Filharmonii Narodowej i Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia. Współpracowała z tak znakomitymi dyrygentami jak Mirosław Jacek Błaszczyk, Czesław Grabowski, Michał Klauza, Wojciech Michniewski, Marek Pijarowski, Wojciech Rajski, Zygmunt Rychert, czy Jerzy Salwarowski. W 2009 zaowocował nagraniem płyty, wydanej przez UMFC z muzyką K. Szymanowskiego i M. Ravela ufundowanej przez Bank Societe Generale. W roku jubileuszowym UMFC Kamila Wąsik – Janiak wystąpiła na galowym koncercie dedykowanym Jego Królewskiej Mości, Księżciu Walii, następcy tronu brytyjskiego - Księżciu Karolowi, oraz jego małżonce, Księżnej Kornwalii – Kamili. W 2016 roku Płyta Joanna Freszel Real Life Song, wydana nakładem firmy DUX, w której artystka brała udział otrzymała Nagrodę Les Orphees d' Or - Prix de la SACD oraz dwie nominacje do nagrody fonograficznej Fryderyki a w roku 2017 płyta Musica profana 1 z muzyką Pawła Łukaszewskiego wydana nakładem firmy DUX, wykonaną m.in. przez trio fortepianowe z udziałem Kamili Wąsik-Janiak, otrzymała nagrodę fonograficzną Fryderyk w kategorii muzyka kameralna. Pracowała z wybitnymi osobowościami i pedagogami takimi jak Kaja Danczowska, Igor Frołow, Tadeusz Gadzina, Marina Jaszwilli, Mirosław Ławrynowicz, Krzysztof Węgrzyn, Wanda Wiłkomirska. Kamila Wąsik-Janiak występuje jako kameralistka. Dokonała także kilku prawykonń muzyki polskich kompozytorów współczesnych. Dwukrotnie otrzymała Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2005 i 2009). Jest również stypendystką Prezydenta Miasta Gdańska za wybitne osiągnięcia (2009) oraz laureatką prestiżowego stypendium Młoda Polska przyznawanego przez MKiDN (2007). Od 2015 roku współpracuje z Hashtag Ensemble. Obecnie jest asystentką na Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani mgr Kamili Wąsik-Janiak zatytułowana *Twórcza rola wykonawcy w ukazaniu bogactwa środków artystycznego wyrazu w polskiej sonacie skrzypcowej na przykładzie sonat Ignacego Jana Paderewskiego, Karola Szymanowskiego i Grażyny Bacewicz* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym – płycie CD oraz jego opisu, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem i tworzy spójną koncepcję ww. zagadnienia.

Z zainteresowaniem wysłuchałem zawartej na płycie CD interpretacji trzech wybitnych dzieł sonatowych Ignacego Jana Paderewskiego, Karola Szymanowskiego oraz Grażyny Bacewicz. Pani Kamila Wąsik-Janiak, to skrzypaczka o ukształtowanej osobowości artystycznej, obdarzona talentem skrzypcowym, intuicją artystyczną oraz wiedzą muzyczną. Pamiętam dobrze artystyczną drogę Doktorantki od czasu Jej studiów aż do dziś. Z radością zauważam, że Jej osobowość rozwija się, emanując interesującymi wykonaniami.

Interpretacja wykonywanej przez Kandydatkę każdej sonaty jest przemyślana, opatrzona tym rodzajem szlachetnej wypowiedzi, która nie pozostawia słuchacza obojętnym na piękno i głębię zarejestrowanych na płycie CD utworów. Tak się składa, że zarówno dzieło Paderewskiego, jak i Szymanowskiego jest mi bliskie. Miałem bowiem wielokrotnie przyjemność i zaszczyt prezentować te utwory publicznie na estradach w Polsce i za granicą a także zarejestrować je podczas sesji nagrań radiowych, a także płytowych. Mimo iż wiele fragmentów interpretuję inaczej niż Kandydatka, to muszę przyznać, że Jej wykonanie jest bardzo interesujące. Pani Kamila Wąsik-Janiak studiowała partytury wnikliwie, co zaowocowało indywidualnym spojrzeniem na każde dzieło. Najwyraźniej widać to w *Sonacie a-moll* op. 13 Paderewskiego. Słowne instrukcje kompozytora zostały indywidualnie odczytane i zrealizowane przez skrzypaczkę. Jej gra charakteryzuje się wielobarwnym tonem skrzypiec, które oddają emocje zawarte w wszystkich dziełach, czyniąc je godnymi każdej estrady. Atutami wykonawstwa skrzypaczki są m.in.: bardzo dobra intonacja, profesjonalne opanowanie warsztatu instrumentalnego, dojrzałość w odczytaniu intencji kompozytora w zapisie nad i pod-nutowym, jak również w tym co znajduje się „pomiędzy nutami”, (rubato oraz czas). Te walory świadczą o wysokich kwalifikacjach Kandydatki, a także o pasji w przygotowaniu przez nią dzieła.

Słów kilka chciałbym poświęcić bardzo dobrej współpracy skrzypaczki z trzema utalentowanymi pianistami-kameralistami: Aleksandrą Dallali (Bacewicz), Karoliną Nadolską (Szymanowski) oraz Bartoszem Bednarczykiem (Paderewski). Jest dla mnie kwestią oczywistą, że dzieła sonatowe są najtrudniejszą dziedziną w wykonawstwie kameralnym. Fortepian i skrzypce bowiem należą do całkiem odmiennych rodzin instrumentów. Inna jest tu zarówno artykulacja wynikająca z różnej specyfiki wydobywania dźwięku, jak i odmienne kolorystyczno-dynamiczne możliwości obu instrumentów. Wielokrotnie słyszałem takie wykonania sonatowe, gdzie pianista grając „pianistycznie” zapominał, że gra ze skrzypkiem, którego instrument jest wielokrotnie mniejszym i niestety nie może wygenerować podobnego do fortepianu wolumenu. Aby dzieło miało kameralny wydźwięk potrzebny jest więc idealny balans brzmieniowy

wynikający z inteligentnego konsensusu pomiędzy muzykami. Zwłaszcza w dziełach, które tworzyli pianiści, gdzie partia fortepianu najczęściej posiada „gęstą” fakturę. W nagraniu niemal wszędzie zauważam prawidłowy balans pomiędzy oboma instrumentami. Jest to zarówno „czujna” gra pianistów-kameralistów ze skrzypaczką, jak również „dobre ucho” reżysera dźwięku, którego w tym nagraniu „udzieliła” pani dr hab. Katarzyna Rakowiecka-Rojsza. Może jedynie w finale Sonaty Karola Szymanowskiego skrzypaczka zostaje kilka razy „połknięta” dźwiękowo przez pianistkę (tak się dzieje np. w trakcie pierwszego pasażu gamowego, jak i w zakończeniu bloku II tematu reprzyzy).

Ponadto Pani mgr Kamila Wąsik-Janiak przedstawiła na 151 stronach szczegółowy opis dzieła. Rozprawa zawiera wstęp, trzy rozdziały, podsumowanie, bibliografię, a także *Summary* (streszczenie w języku angielskim). Autorka opisu w rozdziale pierwszym przedstawia wszystkie najważniejsze dzieła sonatowe powstałe w Polsce, jak również w innych krajach Europy na przestrzeni 150 lat: od 1801 do 1954 roku i jest to interesujące od strony poznawczej.

Rozdział II, *Rola wykonawcy w kreowaniu utworu muzycznego*, wprowadza w arkana skrzypcowej sztuki wykonawczej. Sporo można tu znaleźć wiedzy ogólnej, dotyczącej artykulacji, wibracji, aplikatury, frazowania, dynamiki, agogiki – aspektów uznawanych za środki artystycznego wyrazu. Autorka opisu słusznie w nim przekonuje o twórczej roli wykonawcy. Tak naprawdę nie może istnieć żadne dzieło muzyczne bez kreatywnego jego przekazu przez wykonawcę słuchaczowi. Zgadzam się również z Panią Wąsik-Janiak, że partytura jest zapisem myśli kompozytora, który może ucieleśnić się wtedy tylko, gdy intelekt i talent innego muzyka dołączy do niego swoje emocje, przemyślenia oraz kunszt wykonawczy. Ma rację Pani Wąsik-Janiak twierdząc, że pietyzm w stosunku do wszelkich detali zapisanych w partyturze jest najlepszą drogą do poznania dzieła. W opisie podkreślony został także wątek indywidualnego odczytu partytury, czyli że każdy z wykonujących dzieło może odczytać zapis „około” nutowy inaczej. Dlatego też nie uważam za zasadne częste powoływanie się w opisie na tzw. „tradycję wykonawczą”. Właściwie coś takiego, jak tradycja wykonawcza jest terminem stricte utopijnym, utworzonym przez teoretyków muzyki. Praktycy nie powinni się na ten slogan powoływać. O swoich własnych „mikrośladach”, czyli muzycznych „liniach papilarnych” osobowości artystycznej pisze Kamila Wąsik-Janiak w rozdziale III. Tu możemy zrozumieć tok myślenia oraz argumenty wyboru artystycznych środków interpretacyjnych. Skrzypaczka przeświała ważniejsze odcinki poszczególnych ogniw, charakteryzując różnorodne środki wyrazu, których używała podczas nagrania dzieła. Niektóre z nich budzą czasami mój sprzeciw (np. zbyt częste używanie gry przy podstawku podczas kulminacji, (zwłaszcza gdy dotyczy rejestracji dźwiękowej z użyciem mikrofonu), ale później dochodzę do wniosku, że przecież i tak można. Oby było pięknie i z uczuciem.

Jako recenzent czuję się w obowiązku wymienić kilka nieścisłości oraz moich wątpliwości dotyczących opisu:

1. Na stronie 13 znajduję błędnie napisane nazwisko kompozytora sonaty h-moll: jest Karol Morszczyk, ma być Karol Mroszczyk

2. Polemizowałbym z tezą postawioną przez Kandydatkę na stronie 37, cytując: *wibracja od około XVI wieku jest nieodłącznym czynnikiem wyrazowym*. Tak naprawdę wibracji w powyższym znaczeniu używać zaczęto dopiero w II połowie XIX. Trzeba pamiętać, że w wieku XVI skrzypce dopiero powstały; ok. 1555 roku Andrea Amatii jako skonstruował pierwsze skrzypce trójstrunne, które były pierwowzorem skrzypiec.
 3. Na stronie 86 wystąpiła drobna literówka w wyrazie – toccatowym. W tekście jest *tocattowym*. Błąd powtarza się również na stronie 93.
 4. Na tej samej stronie w dolnym jej akapicie zwrot: *ośmielam się zaproponować* jest moim zdaniem niezbyt właściwy dla kandydata do stopnia doktorskiego. Lepiej byłoby – proponuję.
 5. Strona 108 zawiera nieścisłość w odniesieniu do pierwszego przykładu nutowego; w tekście jest: *jego miękkimi zmianami na trioli (nuty „c”, „des”)*. W partyturze takie nuty nie występują. Powinno być: cis – d.
 6. Na stronie 119 – akapit środkowy autorka tłumaczy wyrażenie *affettuoso* jako czule. Według mojej wiedzy słowo to oznacza – uczuciowo. Wyrażenie czule w języku włoskim to *teneramente*.
 7. Język wypowiedzi jest klarowny i zrozumiały, a stylistyka – na dobrym poziomie. Kandydatka jednak nie ustrzegła drobnych uchybień w postaci literówek, błędów interpunkcyjnych, czy składniowych. Często używa także tego samego słowa w jednym zdaniu. Czasami można było pokusić się o lepsze synonimy niektórych wyrazów i zwrotów. Niedociągnięcia pozwoliłem sobie podkreślić ołówkiem w opisie, który będzie do wglądu Kandydatki.
- Powyżej wypunktowane nieścisłości nie są błędami sensu stricto. Mógłbym je nazwać potknięciami, które wszelako nie mają wpływu na ocenę dzieła przedstawionego przez Kandydatkę, Panią mgr Kamilę Wąsik-Janiak, które w całości oceniam bardzo wysoko.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z przedstawioną dokumentacją oraz rozprawą doktorską zatytułowaną *Twórcza rola wykonawcy w ukazaniu bogactwa środków artystycznego wyrazu w polskiej sonacie skrzypcowej na przykładzie sonat Ignacego Jana Paderewskiego, Karola Szymanowskiego i Grażyny Bacewicz* stwierdzam, że praca doktorska Pani mgr Kamili Wąsik-Janiak jest pracą ze wszech miar interesującą i twórczą. Jej Autorka swoją grą zarejestrowaną na płycie CD oraz opisem dzieła przekazała myśl najważniejszą: skrzypcowe sonaty I. J. Paderewskiego, K. Szymanowskiego i Grażyny Bacewicz są dziełami wybitnymi. A głębia muzyki zawarta w ich partyturach jest doskonałym materiałem dla twórczych poszukiwań. Pani mgr Kamila Wąsik-Janiak wykazała się szeroką wiedzą intelektualną i praktyczną, a co za tym idzie umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. Tym samym, rozwiązała założone zagadnienie artystyczne i spełniła bez zastrzeżeń wymagania art. 13 ust. i z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Pracę doktorską Pani mgr Kamili Wąsik-Janiak przyjmuję oraz wnioskuję o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

